

N:o 29.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1894, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion med förslag till ändring
i vissa delar af förordningen angående allmänt kyrko-
möte den 16 november 1863.*

I 2 och 5 §§ af förordningen den 16 november 1863 om allmänt kyrkomöte förekomma följande stadganden:

2 §. Svenska kyrkans ombud skola vara samtliga biskopar i stiftet — — — så ock trettio af lekmän valda ombud, ett från Stockholm, ett från Visby stift, tre från Hernösands, två från hvartdera af de öfriga stiftet samt fem från det eller de valdistrikt, Konungen med afseende å för handen varande förhållanden bestämmer — — —.

5 §. Inom hvarje pastorat ega samtliga å kyrkostämma röstberättigade lekmän inom sig, vid sammanträde inför kyrkostämmans ordförande, utse en elektor — — —. Med iakttagande att hvarje pastorat anses tillhöra det stift, hvarinom moderkyrkan är belägen, må två eller flera pastorat inom samma stift och valdistrikt om gemensam elektor sig förena.

Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms stad och Visby stift hvartdera ett, Hernösands stift tre och de öfriga stiftet hvartdera två valdistrikt. — — —

Uti en vid sistlidne riksdag väckt motion hemstälde herr O. B. Olsson bland annat om ändring i ofvannämnda stadganden; och anfördes till stöd derför hufvudsakligen följande:

»Klagomålen öfver de brister, som vidlåda sättet för kyrkomötets bildande, hafva hittills lemnats utan afseende. Dessa brister torde dock med snaraste böra afhjelpas, om kyrkomötet värdigt skall fylla sin uppgift att föra den svenska kyrkans talan, bevaka dess rätt och intressen.

Mest öfverklagadt är det förhållande, att prester och lekmän vid mötet ega lika många ombud, eller hvardera trettio, hvarigenom de förre ej allenast der fått det inflytande, som bör svara mot deras insigt och sakkunskap, utan dertill ernått en sådan magt, att de ensamme med hjälp af blott en enda lekman kunna afgöra mötets beslut. Äfvenledes grunderna för elektorsvalen, och stiftens indelning i valkretsar hafva varit föremål för befogade anmärkningar, hvilka gifva grundade skäl för att i dessa hänseenden föreslå nödiga ändringar.

Val af lekmännens ombud verkställes för närvarande genom elektor. En öfvergång till omedelbart valsätt torde knappast vara möjlig, så länge valen ej omfattas med större intresse än nu är fallet; men en mera likformig fördelning af elektorsrösterna kan och bör deremot med snaraste komma till stånd. Så länge hvarje pastorat, stort eller litet, eger blott en elektorsröst, kan en ringa minoritet af kretsens befolkning genom sina elektor afdöja valet i rak strid med flertalets uttryckliga vilja. I fall Kalmar stifts båda valkretsar blifvit förenade till en enda, skulle de 23 elektorerna från Öland, om de vore eniga, kunnat öfverrösta de 22 elektorerna för stiftets tre gånger folkrikare fastlandsdel. På samma sätt kunna inom Vestmanlands-kretsen af Vesterås stift 30 elektor för pastorat med 37,000 invånare förenade öfverrösta 29 elektor för 135,000. Skarpast framträder den ojemna röstfördelningen i hufvudstaden, der åtta territoriella pastorat med hvar sin elektor och mer än 230,000 invånare kunna öfverröstas af tio elektor för tyska, finska, garnisons- och hofförsamlingarna med knappa 12,000 medlemmar. Enklarest vore väl denna olägenhet afhjelpad, om hvarje pastorat, liksom landtkommunerna vid val till Andra Kammaren, egde utse en elektor för hvarje fullt eller börjadt tal af 1,000 invånare. Men den svårighet, som redan nu, då hvarje pastorat har en elektor, visat sig att finna män villiga att mottaga och — hvad mera är — fullgöra uppdraget, torde då i allt för hög grad förstoras, för att detta skulle vara rådligt. För den skull torde man få nöja sig med ett mindre antal elektor, exempelvis motsvarande antalet af

landstingsmän för ett härad eller tingslag, eller en för hvarje fullt eller börjadt tal af 5,000 invånare i pastoratet. Härigenom vore i allt fall de svåraste ojemnheterna afhjelpa; ett pastorat med 5,000 eller färre invånare finge väl fortfarande nöja sig med en elektor, men ett sådant som t. ex. Hedvig Eleonora, pastorat i Stockholm, med mer än 48,000 invånare, finge tio elektorer och antalet af dylika för Stockholms territoriella församlingar skulle ökas från åtta till vid pass femtio.

Om valmännens rätt är illa tillgodosedd vid val af elektorer, är det samma icke mindre fallet vid valkretsarnes bildande. Då kyrkomötesförordningen vid 1863 års riksdag antogs, väcktes förslag, att lekmannaombuden borde utses länsvis och ej stiftsvis, på det valmännen måtte kunna uppsöka lämpliga kandidater inom en ort, hvars män de kände till. Den gällande indelningen af stiftet i 25 valkretsar torde ock hafva afsett en förmedling af stift och län i dylikt syfte. Men den uppfyller illa sitt ändamål, då den ofta ledt till att skilda orter blifvit onaturligt sammanförda och andra lika onaturligt sönderskurna i flera kretsar, der det varit svårt, om ej omöjligt, för elektorerne att vinna nödig personalkännedom. I Hernösands stift hafva de tre nordliga länen hvar för sig blifvit klufna och delade på två valkretsar; i Strengnäs' stift har vestra Södermanland lagts till Nerike, i Göteborgs stift Halland förenats med vestgötadeln uppåt Göta elf, och i Lunds stift har Blekinge lagts under östra Skåne, andra oegentligheter att förtiga. I sistnämnda fall stå 23 elektorsröster från Blekinge magtlösa mot 52 från Skåne, och med nära 300,000 invånare eger kretsen blott att utse ett ombud, under det samma rätt äfven tillkommer Öland med endast 34,000 invånare. Enklast förekommes ojemnheter och framdeles möjligen tänkbara godtyckligheter vid kretsindelningar, om det en gång för alla fastställdes såsom regel, att denna indelning, så vidt ske kan, skulle rätta sig efter län och landskap. För samma ändamål borde äfven en ny krets tillkomma för hvarje af Lunds, Göteborgs och Hernösands stift.

Hvad lekmannaombudens antal vidkommer, torde behovet af deras förstärkande någorlunda fyllas, i fall de ökas till 45, eller hälften flera än de presterliga ombuden, då alltså hela kyrkomötet komme att bestå af 75 ledamöter. Deras fördelning på skilda valkretsar borde så nära som möjligt ansluta sig till dessas folkmängd, så att största möjliga likformighet i lekmannens representation bragtes till stånd.»

Uti en vid innevarande riksdag inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion n:o 106 erinrar herr O. B. Olsson derom, att förstnämnda motion i anförda delar icke lyckades tillvinna sig Riksdagens bifall, samt hemställer, med hänvisning till den utredning, han i densamma förebragt, och då, enligt motionens uppfattning, det sätt, hvarpå det senast församlade allmänna kyrkomötet uppfyllt de förväntningar, som vännerna af en sund utveckling och ett sansadt framåtskridande inom den svenska kyrkan billigtvis kunnat ställa på dess verksamhet, varit sådant, att behovet af de utaf motionären föreslagna förändringar framträdde vida starkare och mera trängande än förut, att Riksdagen ville för sin del besluta, att följande delar af förordningen af den 16 november 1863 rörande allmänt kyrkomöte måtte erhålla ungefärligen följande lydelse:

§ 2. Svenska kyrkans ombud skola vara samtliga biskopar i stiftet

Stockholms stad: så ock fyratiofem af lekmännen valda ombud, fördelade på sätt § 5 mom. 3 utvisar. Cheferna för — — — — — i besluten.

§ 5. Mom. 1. Inom hvarje pastorat — — — — — en elektor och derutöfver, efter kyrkoskrifna folkmängden, en för hvarje fullt tal af femtusen. Om kallelse — — — är stadgad.

Mom. 2. Med iakttagande — — — — — det stift eller valdistrikt, hvarigenom moderkyrkan — — — — — om gemensamt elektorsval sig förena.

Mom. 3. Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms stad och Visby stift hvaradera ett, Hernösands stift fyra, Lunds och Göteborgs stift hvaradera tre, och de öfriga stiftet hvaradera två valdistrikt. De särskilda valdistrikten inom stiftet ordnas, så vidt ske kan, efter län och landskap och bestämmas till sitt omfång af Konungen. Af dessa valdistrikt väljer, hvart efter kyrkoskrifna folkmängden inom sitt område, det folkrikaste tre ombud, femton med större folkmängd hvaradera två ombud, och tolf med mindre folkmängd hvaradera ett ombud.

De förslag, herr O. B. Olsson sålunda ånyo framlagt, afvika från hvad han vid senaste riksdag härutinnan hemställt endast i den mån, att, då det enligt motionärens åsigt icke vore riktigt, att främmande trosbekännare på något sätt toges med i beräkning, när fråga vore om val

af svenska kyrkans ombud, han vid fördelning af lekmannaombud och elektoror ansett hänsyn böra tagas endast till den *kyrkoskrifna* folkmängden.

Lika med 1893 års lagutskott finner utskottet motionärens förslag om tillökning i antalet lekmannaombud äfvensom angående omreglering af de nuvarande valdistrikten innebära en genomgripande förändring i grunderna för kyrkomötets sammansättning, till hvilken förändring behof icke torde förefinnas.

Vidkommande deremot framställningen rörande elektorernas antal torde, på sätt motionären anmärkt, de för närvarande härutinnan gällande bestämmelserna icke kunna anses rättvist fördela inflytandet på valets utgång emellan de särskilda pastoratens invånare; och den utväg, som motionären anvisat till vinnande af rättelse i detta missförhållande, synes utskottet vara lämplig.

På grund af det anförda får utskottet hemställa,

1:o, att Riksdagen med anledning af herr O. B. Olssons motion ville för sin del antaga följande

L a g

angående ändrad lydelse af § 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Härigenom förordnas, att § 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, sådant detta lagrum lyder i Lagen angående ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 6 oktober 1893, skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

Inom hvarje pastorat ega samtliga å kyrkostämma röstberättigade lekmän inom sig, vid sammanträde in-

för kyrkostämmans ordförande, utse en elektor *och der-
utöfver, efter kyrkoskrifna folkmängden en för hvarje
fullt tal af femtusen.* Om kallelse till det samman-
träde, äfvensom ställe därför, gälle hvad i afseende å
kyrkostämman särskildt är stadgadt.

Med iakttagande att hvarje pastorat anses tillhöra
det stift, hvarinom moderkyrkan är belägen, må två
eller flera pastorat inom samma stift och valdistrikt
om *gemensamt elektorsval* sig förena.

Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms
stad och Visby stift hvartdera ett, Hernösands stift tre
och de öfriga stiftet hvartdera två valdistrikt. De sär-
skilda valdistrikten inom stiftet bestämmas till sitt
omfång af Konungen.

Samtliga de inom ett valdistrikt utsedde elektorer
skola på kallelse sammankomma inför en inom distrik-
tet boende, af domkapitlet förordnad valförrättare.
Dervid skola elektorerna med slutna sedlar hvar för
sig till ombud föreslå så många å kyrkostämman röst-
berättigade män, som väljas skola. Vid första omröst-
ningen är den vald, som erhållit mer än hälften af de
afgifna rösterna. Har ej det antal ombud, som väl-
jas skall, dervid blifvit utsedt, upprättar valförrättaren
en förteckning, hvarå upptagas, derest ingen blifvit vid
första omröstningen utsedd, de, som erhållit de flesta
rösterna, men eljest de, som näst den vid berörda om-
röstning utsedde erhållit högsta röstetalet. Förtecknin-
gen skall upptaga två gånger så många namn, som
ombud då äro att välja. Den omröstning, som derpå
företages, må icke afse andra än de i förteckningen
uppförda personer; och äro de valde, som då de flesta
rösterna erhållit. Mellan lika röstetal afgör lotten.

För hvarje ombud utses ock på lika sätt en supp-
leant att, i händelse af ombudets förfall, i dess ställe
i mötet deltaga.

Val för Stockholms stad verkställles på ofvan före-
skrifna sätt inför Stockholms stads konsistorium.

2:o, att herr O. B. Olssons motion i de delar, som icke afses i utskottets hemställan under första punkten, icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 mars 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation

af herrar *Annerstedt, Fröberg, C. H. Lundström, C. F. Pettersson, Bruzelius* och *Erickson*.

Herrar *von Krusenstjerna, Hasselrot* och *Ölander* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
